

EMSÂLUL-KURAN

Wednesday, 01 July 2009

M. Ali KAYA

Kur ân-ý Kerimde geçen temsiller ve örnekler anlamýnda bir deyimdir. Kur ân-ý kerimde yüce Allah aklýmýzýn almakta zorlandýý hakikatleri temsillerle zihnimize yakýnlaþtýrmýþ ve anlayacađýmýz seviyeye indirmiþtir. Buna Emsalü l-Kur ân denilmektedir. Ayný veciz sözlere ve Atasözlerine de Mesel ve Darb-ý Mesel denimiþtir. Kur an-ý Kerim in beyaný ve anlatýmý o derece harikadýr ki basit bir âmiye dahi en derin hakikatleri kolayca anlatmakta, okuyan da kolay bir þekilde anlamaktadýr. Nasýl ki bir insan çocuk ile konuþurken bir nevi çocuklaþýr ve basit ifadelerle ihtiyaþlarýný karþýlar. Ayný þekilde yüce Allah da insanların anlamlarý için anlayýþ seviyesine inerek ona göre hitap etmiþtir ki buna Tenezzülât-ý Ýlâhiye denir.

Kur ân-ýn bu üslubuna en güzel örnek Rahman-ýn hükümlerini arþý istila etmiþtir (Taha, 20:5) ayetidir. Yüce Allah bu ayette kâinattaki hüküm ve hâkimiyetini bir padiþah-ýn tahtýnda oturarak ülkeyi yönetmesini örnek vererek anlatmaktadýr ki bu örnek Kur an yani kur ân-ýn örnekleme metodu ile ilâhî hakikatleri anlatmasýna bir misaldir. (Sözler, 2004, s. 629)

Kur'ân-ý Mucizü'l-Beyan, hakikatleri durub-u emsalle beyan ediyor. Çünkü daire-i ulûhiyete ait hakaik-i mücerrede, daire-i mümkinatta, ancak misallerle temessül ve tavazzuh eder. Mümkün ve miskin olan insan da, daire-i imkânda misallere bakarak, fevkinde bulunan daire-i vücubun þuûnâtýný, ahvalini düþünür. (Mesnevi, 2006, s. 170)

Yüce Allah ын hiçbir þeye benzemeyen zat ve sýfatlarýný anlatmak ancak mesel ve temsiller ile mümkündür. Mesela, en derin ve anlayýlmasý zor olan konulardan birisi yüce Allah ын her yerde hazýr ve nazýr olmasý ve her iþi bizzat yapmasý ve her þeyi iþitmesi her ihtiyaca bizzat cevap vermesidir. Bediüzzaman Said Nursi hazretleri Sözler mecmuasýnýn On Altýncý Söz ünde ispat ettiði gibi bu meseleyi anlatmak için Temsil Metodunu kullanmýþtır. 32. Sözde 16. Söze havale ile özet olarak meleklerin bir anda çok yerlerde bulunmalarý ve ayrý ayrý iþleri yapmalarýný ama hiçbir iþi diðerine karþýtmamalarýný böyle izah eder: Birtek zât-ý muhtelif aynalar vasýtasýyla külliyyet kesb eder; bir cüz'î-yi hakikî iken, þuûnât-ý kesireye mâlik bir küllî hükmüne geçer. Evet, nasýl peylere cam ve su gibi maddeler ayna olup, cismanî birtek þey o aynalarda bir külliyyet kesb eder. Öyle de, nuranî peylere ve ruhaniyata dahi, hava ve esir ve âlem-i misalin bazý mevcudatý, aynalar hükmünde ve berk ve hayal sür'atinde birer vasýta-i seyir ve seyahat suretine geçerler ki, o nuranîler ve o ruhanîler, hayal sür'atıyla o merâyâ-yý nazifede ve o menâzil-i lâtifede gezerler. Bir anda binler yerlere girerler. Ve her aynada, nuranî olduklarý ve akisleri onların ayný ve onların hâsiyetine mâlik olduklarý için, cismaniyetin aksine olarak, her yerde bizzat bulunur gibi hükmederler. (Sözler, 991, 994)

Kur ân-ý Kerim mantýkî bürhanlar yerine herkesin anlayacađý temsil ve kıyas-ý temsil metodunu kullandýđý görülmektedir. Bu hususu izah ederken Temsillerin ve temsili kıyaslarýn mantýkî bürhanlardan daha mükemmel bir þekilde yakîni bilgiyi ifade ettiðini, Bir temsil-i cüz'î vasýtasýyla bir hakikat-i küllînin ucunu gösterip, hükmü o hakikate bina ediyor; o hakikatin kanununu, bir hususî maddede gösteriyor. Tâ o hakikat-i uzma bilinsin ve cüz'î maddeler ona ircâ edilsin. Meselâ, Güneþ, nuraniyet vasýtasýyla birtek zat iken her parlak þeyin yanýnda bulunuyor temsiliyle bir kanun-u hakikat gösteriliyor ki, nur ve nuranî için kayýt olamaz, uzak ve yakýn bir olur, az ve çok müsavi olur, mekân onu zaptedemez. (Sözler, 1001-1002)

Yüce Allah Kur ân-ý kerimde Temsil Metodunu çok sýk kullanýr. Cenab-ý Hak, kullarýný irþad ve ikaz etmek üzere, sivrisinek gibi kıymetsiz bir hayvanla veya bir mahlûkla misal getirmeyi, kâfirlerin keyfi için terk etmez. Ýmaný olanlar, onun, Rablerinden hak olduðunu bilirler. Amma kâfirler, 'Allah bu gibi hakîr misallerden neyi irade etmiþtir?' diyorlar. Allah, onunla çoklarýný dalâlete atar ve çoklarýný da hidayete götürür. Fakat fâsýklardan maada dalâlete attýđý yoktur. Fâsýklar da ol adamlardýr ki, Allah'ın tâatinden mîsak-ý ezelden sonra ahidlerini bozarlar ve Allah'ın akrabalar arasýnda veya mü'minler beyninde emrettiði hatt-ý muvasalayý keserler; yeryüzünde iþleri ifsattýr. Dünya ve âhirette zarar ve hüsrana maruz kalan onlardýr (Bakara, 2:26-27) buyurur. (Ýþâratu l-Ý câz, 2006, s. 341)

Bu ve benzeri sebeplerden dolayı Kur ân-ý Kerim Andolsun biz bu Kur ân da insanlara öðüt almalarý için her misali anlattýk (Zuhr, 39:27) Biz bu misalleri insanlara anlatýyoruz ama onlarý âlimlerden baþkasý düþünüp anlamaz (Ankebût, 29:43) âyetleri Kur ân-ýn misaller ve temsillerle pek çok hakikatleri ders verdiðini bildirmektedir.

Peygamberimiz (sav) ümmetini irþad ve ikaz etmek için hadislerinde temsil yolu ile anlatma metodunu kullanmýþtır. Misal olarak Allah ын koyduðu sýnýrlara riâyet edenlerle bu sýnýrlarý ihlal edenlerin toplumundaki durumu; yaptýklarý deniz yolculuðunda, ku

sonucunda geminin kamara ve güvertesine yerleşenlerden, kamarada yolculuk yapanların, su ihtiyaçlarını kolayca karşılamak ve güvertedekileri rahatsız etmemek için gemiyi delmek istemelerine benzetilmiştir. (Buhari, Behadet, 30; Tirmizi, Fiten, 12)

Emsal ve temsiller ile ilgili yazılan kitaplar ve bölümler genellikle Emsalu l-Kur'ân ve Emsâlü l-Hadis adıyla verilmiştir.